

RACIONALIZACE PRÁCE ŽENIJNÍCH ŠTÁBŮ

Racionalizací práce velitelů a náčelníků druhů vojsk a štábů se již někteří soudruzi zabývali. Uveřejněné práce se zabývaly poukázáním na nutnost a předpokady řešení těchto otázek z hlediska všeobecně platných tendencí a aplikací moderních metod s využitím samočinných počítačů na dílčí úkoly.

Já se budu zabývat více současným stavem a možnostmi, využitím dosažitelných prostředků pro práci náčelníků, velitelů a štábů ženijního vojska.

Ženijní náčelníci a jejich oddělení tvoří důležitou součást operačního štábu. Jejich hlavní úlohou je zabezpečit rozhodnutí velitele v oblasti ženijního zabezpečení. Zároveň musí mít činnost ženijního náčelníka i zpětnou vazbu na zámysl a rozhodnutí velitele, zvláště v těch otázkách, kdy realizace zámyslu a rozhodnutí je přímo závislá na možnostech ženijního zabezpečení. Jestliže velitel armády pojme zámysl překročit v operační hloubce vodní překážku třemi divizemi, ale přepravní prostředky jsou pouze pro kapacitu dvou divízi, potom musí ŽN na tuto závažnou okolnost upozornit a velitel armády ji bude ve svém rozhodnutí respektovat. Jestliže v zámyslu je určen směr hlavního úderu přes těžko průchodný horský a bažinatý terén se složitým vodním režimem, musí na tuto okolnost ŽN upozornit a velitel bude tuto skutečnost respektovat tak, že bez změny cíle hlavního úderu jej povede výhodnějším terénem.

Je tedy jasné, že ŽN nejen zabezpečuje rozhodnutí velitele, ale i aktivně se zúčastňuje jeho tvorby. Toto je možné

jedině tehdy, má-li ŽN dobré znalosti v oblasti plánování a vedení vševojskového boje svého stupně, dovede na základě svých znalostí a zkušeností předvídat a reálně plánovat využití podřízených ženijních svazků, útvarů a jednotek.

Zvláště složitá je úloha ŽN a jeho oddělení v procesu součinnosti. V krátké době musí ŽN všech stupňů organizovat součinnosti s převážnou většinou složek a oddělení štábu, zvláště:

- a) s operačním oddělením:
 - upřesnění prostorů ženijních prostředků v operační sestavě,
 - zpracování plánu přesunu ženijních útvarů,
 - sladění komunikačního systému,
 - stanovení přechodů státní hranice,
 - zpracování plánů přeprav,
 - sladění úkolů operačního maskování;
- b) se zpravodajským oddělením:
 - sledování a vyhodnocování ženijního opatření nepřítele,
 - sladění použití průzkumných prostředků,
 - sladění požadavků zpráv požadovaných od fronty;
- c) s oddělením raketového vojska a dělostřelectva:
 - sladění přesunů oddílů arb po udržovaném komunikačním systému, zvláště přechod nebezpečných prostorů,
 - klamná opatření ve prospěch arb,
 - sladění činnosti PTZ a POZ;
- d) s oddělením vojska PVO ochranu přeprav proti vzdušnému nepříteli;

- e) s chemickým oddělením předběžně vyhodnocení účinků jaderných min;
- f) s technickým oddělením sladění činnosti opravárenských prostředků;
- g) s týlem projednání dopravní kapacity a způsobu přisunu ženiijního materiálu.

Se všemi složkami je tato součinnost nezbytná. Přitom většinu z nich je nutné domluvit na pracovišti jmenovaných složek, protože jsou to složky autorské. Proto zvláště při práci na polních místech velení je součinnost úkol, který vyžaduje vysokou připravenost pracovníků.

Trvalou součástí práce ŽN jsou nejrůznější technické propočty a kalkulace, které vzhledem ke svému rozsahu jsou značně náročné.

Složitá je činnost ŽN a jeho oddělení při řízení a velení podřízeným ženiijním svazkům, útvarům a jednotkám a ženiijním prvkům bojové nebo operační sestavy. Na stupni svazku a svazu je zpravidla 3—5 těchto prvků. Povinnosti k nim sestávají pouze z jejich odborného řízení

a usměrňování jejich činnosti k plnění úkolů ženiijního zabezpečení. ŽN v průběhu vedení boje a operace musí zajistit i jejich včasnou informaci o situaci na frontě, zabezpečit předání míst i parametrů jaderných úderů a vzdušné situace, která by na činnost těchto jednotek mohla mít nepříznivý vliv.

Tato fakta ŽN a jeho oddělení má tudíž ve štábu jasně vyhraněné místo a hraje při tvorbě rozhodnutí a jeho zabezpečování závažnou úlohu. Tendence vývoje práce štábu směřuje ke zrychlení a zvýšení přesnosti. Jestliže tento požadavek má a musí splnit i ŽN jeho oddělení, musí nutně při početně slabém obsazení ženiijního oddělení svazků a svazů dojít ke změně dosavadních způsobů a forem práce. Za současného stavu je možné tento problém řešit racionalizací dvou základních oblastí činnosti:

- racionalizaci vlastní práce oddělení a ve štábu;
- racionalizaci metod velení a řízení vojsk.

Racionalizace štábních prací

Racionalizace štábních prací na ženiijních odděleních má převážně pouze omezený význam a získané zkušenosti můžeme využít a aplikovat převážně jen na pracoviště ženiijního vojska. Bude tomu tak do té doby, pokud nebude racionalizován celý proces práce štábů jako jednotný, centrálně řízený systém shora. Za současného stavu můžeme vnitřní racionalizaci uskutečnit těmito metodami:

- a) účelnou metodikou práce oddělení a štábu,
- b) zjednodušením a formalizací mapové a textové dokumentace ženiijních náčelníků,
- c) využitím vhodných štábních pomůcek,
- d) využitím technických prostředků.

ad a) Metodika práce oddělení

Metodiku práce mají ženiijní oddělení divizí a štáby ženiijního vojska armád zpracované. Ne vždy však její obsah odpovídá požadavkům. Má-li být skutečně návodem k jednání, musí být rozpracována na všechny typické, zpravidla periodicky se opakující, bojové činnosti a tím tedy i štábní práce. Proto je nezbytné nutné, aby v metodice byly řešeny alespoň tyto hlavní varianty:

- plánování boje a operace s použitím AZ a bez nich,
- opatření při nenadálém napadení a postupném narůstání nebezpečí agrese,

- upřesnění bojových úkolů na noc a příští den v průběhu operace,
- plánování násilného přechodu v průběhu operace,
- plánování opatření k odrazení protí-úderu a protiztečí,
- opatření při dočasném přechodu do obrany,
- opatření při likvidaci následků hromadného nebo skupinového úderu na vlastní vojska.

Pro všechny tyto činnosti musí být rozpracovány úkoly v časovém sledu a jmenovitě na jednotlivce. Stejně tak musí být v metodice vyjádřena i personální vazba v součinnostních otázkách.

K přesnosti, rychlosti a cílevědomosti práce přispívá i metodika zpracování nejdůležitějších dokumentů.

Z hlediska potřeb ženiijních náčelníků jsou to zejména:

- účast na zpracování bojového rozkazu velitele,
- účast na zpracování plánu operace,
- zpracování plánu ženiijního a materiálně technického zabezpečení,
- zpracování plánu a grafikonu přepravy,
- zpracování souhrnného operačního hlášení.

V této metodice je uveden odpovědný zpracovatel, zpracovatelé dílčích otázek z vlastního oddělení a součinnostních slo-

žek štábu s časovou kalkulací. Pro úspěšné splnění úkolů nestačí jen dobře připravená metodika. Má-li být účinná, musí ji ZN upřesnit časově, v řadě případů i obsahově a zejména musí ji ovládat všichni, kdož se plánování a tvorby dokumentů účastní.

ad b) Zjednodušení a formalizace bojové dokumentace

Praxe ukázala, že řada bojových dokumentů, jejichž obsah i forma je stanovena v bojových řádech, neodpovídá současným požadavkům. Do rozporu docházíme zvláště v časových možnostech jejich zpracování. Určitým východiskem z tohoto stavu je formalizace písemných bojových dokumentů. Podle dosavadních poznatků v oblasti dokumentace ženijních náčelníků je tento úkol řešen dvěma základními způsoby. Formalizací univerzální, která slouží jako základ pro zpracování všech, nebo skupiny písemných dokumentů určitého stupně; nebo formalizací specializovanou, kdy pro každý druh nařízení a podřízený stupeň je připraven zvláštní formalizovaný dokument. Jako účelnější se osvědčuje specializovaná formalizace, která je velmi pracná při přípravě, ale při vlastním použití má výrazný časový efekt. V rámci specializované formalizace se osvědčilo zpracování nařízení pro podřízené náčelníky, jednotky a útvary, číselné označení jednotlivých statí tak, že je možné použít tento dokument jako hovorovou tabulku, zvláště při nejasnostech nebo upřesňování úkolů technickými pojítky.

Tento systém jsme zkoušeli v průběhu cvičení ŠTIT-72 v rámci dokumentace EXPRES FORMA. Dokumenty byly zpracovány v ruském jazyce po typech pro jednotlivé stupně, zároveň upraveny do formy kódové tabulky. Jednotnost jejich zpracování se ukázala vysoce výhodná a potvrdila možnost bezproblémového písemného styku náčelníků různých národností.

Vlastní vyhotovování písemných dokumentů na předtištěných formulářích je ve většině případů nejrychlejší psaním rukou propisovacím perem. Při mnohosti a různorodosti písemných dokumentů není časově možné ani na stupni armády vyhotovit potřebné dokumenty na stroji.

Obdobné problémy jsou i u dokumentů grafických. Zde sledujeme maximální účelnost, chceme na minimum snížit zákresem vševojskových a jednoduchým způsobem graficky vyjádřit úkoly ženijního zabezpečení. Ke zrychlení práce na mapě budeme plně využívat suchých obtisků vojskových značek, nápisů a popisů. Obojí je k dispozici dostatek a při získání

praxe s nimi práci urychlují a zaručují dobrou úroveň grafického vyjádření. Stejně tak je důležité používat moderních kreslicích prostředků, zejména nové typy fixů.

ad c) Využití štábních pomůcek

Práci ženijních náčelníků a jejich oddělení mohou do značné míry zrychlit vhodné štábní pomůcky. Jsou to v prvé řadě kalkulační údaje a normy z oblasti přeprav, zatarasování a ženijní úpravy terénu, zpracované formou přehledů nebo analogovým způsobem.

V průběhu řízení bojové činnosti se osvědčují tyto pomůcky:

- grafy a šablony pro vyhodnocování jaderných úderů na terén a vodní toky,
- tabulky pro plánování přesunů a přechodů vodních překážek,

- pravítko pro vyhodnocování únosnosti a k orientačním návrhům nízkovodních mostů,

- kalkulační údaje pro zatarasování s časovým nárůstem,

- kalkulační údaje ženijních úprav terénu a VS s časovým nárůstem.

- kalkulační údaje ženijních úprav terénu a VS s časovým nárůstem.

K tomu, aby tyto pomůcky byly skutečně racionalizačním elementem, je potřebná jejich vlastní jednoduchost a dobrá znalost jejich použití. Jsou hlavním pomocníkem při různých propočtech. Nedávají vždy naprosto přesné údaje, avšak natolik správné, že z nich lze vyvodit reálné závěry.

ad d) Využití technických prostředků

Ve štábu stále častěji používáme různých technických prostředků. Mimo běžných strojů kancelářského typu využíváme zejména dva nové druhy technických prostředků a to magnetofon a kopírovací stroj. Oba tyto stroje se osvědčily jako výkonné prostředky i v práci ženijních oddělení a štábů.

Při plánování je výhodné používat magnetofon k zachycení potřebných vševojskových údajů při vydávání zámyslu a rozhodnutí velitele, obsáhlejších informací apod. a doplňovat zákresem na mapu. Stejně tak je možné namluvit na pásek obsah bojových nařízení pro podřízené náčelníky a velitele, což slouží jako základ pro zpracování písemných nařízení. S dobrým efektem ve vnitřním styku ženijního oddělení s ostatními složkami štábu lze využít dispečink, s jehož pomocí

lze vyřešit většinu součinnostních otázek bez ztráty času pochůzkami. V obou případech je potřebné položit zvláštní důraz na utajení.

Dobře lze na ženijních odděleních využít kopírovací stroj DOKUFO. Slouží k rychlému okopírování dokumentace od nadřízeného stupně pro potřeby oddělení, k vyhotovení potřebného počtu výtisků různých náčrtů, jako např. úseku násilného přechodu vodní překážky, prostor zátarasů, průběh pásma obrany apod.

Racionalizace procesu řízení a velení

Ženijní náčelníci svazků a svazů mají v průběhu vedení bojové činnosti rozsáhlé povinnosti v odborném řízení podřízených náčelníků a v přímém řízení a velení ženijním prvkům bojové nebo operační sestavy. Ze všeobecných potřeb včasnosti rozhodnutí a doručení bojových nařízení vzniká potřeba rychlosti v tomto období nejvíce. Tuto situaci komplikuje i ta skutečnost, že s náčelníky nižších stupňů nemají ženijní náčelníci přímé rádiové spojení. K řízení podřízených ženijních náčelníků využívá rádiových sítí velitelských, směrového a šifrového spojení, doručování zpráv cestou směrových nebo styčných důstojníků a písemným stykem.

Krátká nařízení a zprávy důležitého významu je potřebné předávat pomocí šifrového spojení. Rychlý a účinný styk rádiem nebo po směru je možný tehdy, jestliže jsou dobře a účelně zpracovány signální a hovorové tabulky. Obsáhlejší zprávy a nařízení s platností na delší časové období je nejvýhodnější předávat cestou směrových nebo styčných orgánů nebo písemně a plně využít k dopravě vrtulníků.

Tyto způsoby nejsou nové. Jejich progresivitu lze dosáhnout zvláště krátkostí a jasností vyjádření, účinným využíváním signálních a hovorových tabulek s vyloučením chyb. V rozhodujících obdobích musíme využít i osobní styk.

Řízení a velení ženijním prvkům bojové sestavy je usnadněno zvláště tím, že ženijní náčelníci svazků a svazů mají vlastní rádiovou síť. Na stupni svazu je potřebné uzpůsobit řízení ženijních prvků operační sestavy i jejich organizační kumulaci a pokud to je účelné, počet samostatných prvků zmenšit. To je možné zejména včleněním samostatných ženijních útvarů (jako pontonový prapor ženijních strojů, hydrotechnická rota apod.) do ženijní zálohy spolu s částí organické nebo posilové ženijní brigády a k jejich při-

Využití uvedených prostředků značně urychluje některé druhy prací na ženijních odděleních.

Současné technické možnosti v oblasti racionalizace štábních prací na ženijních odděleních nejsou v souladu s potřebami soudobého boje. Přesto však jejich plným využitím můžeme vyloučit a likvidovat zásadní rozpory a umožnit tak ženijním oddělením svazků a svazů úspěšně plnit své povinnosti v rámci vševojskového štábu.

mému řízení a organizačnímu zabezpečení úkolů plně využít štáb ženijní brigády. Nejde zde však jen o odborné řízení, ale o řízení bojové činnosti jako celku. Z tohoto hlediska je tedy potřebné mít připraveny signální a hovorové tabulky, které by umožňovaly jednoduchým způsobem předávat i např. situaci vojsk na frontě, vzdušnou a radiální situaci, technické a týlové údaje. Musí být pravidlem, že ženijní prvky bojové nebo operační sestavy vysílají k ženijnímu náčelníkovi svého styčného orgánu. Toto je potřebné zvláště při zásadních rozhodnutích, kdy změna úkolu nebo nové úkoly jsou obsáhlé. V těchto případech je možné vyjádřit úkoly na oleātu nebo přímo do mapy styčného orgánu. Osvědčilo se nahrání nařízení a úkolů na magnetofonový pásek a jeho doručení styčným důstojníkem na štáb brigád nebo útvaru. Vzhledem k malé rychlosti dopravy styčného důstojníka motorovým vozidlem, je potřebné, pokud to situace dovolí, mít hlavní ženijní prvky bojové a operační sestavy umístěny v přiměřené vzdálenosti od VS. Tam, kde je to možné, využít ke zrychlení doručení dokumentace a nařízení vzdušné dopravy, organizované podací stanicí alespoň pro štáby brigád a útvarů. Z hlediska nedostatečných počtů důstojníků ženijních oddělení je potřebné chápat jako racionalizační opatření plné využití styčných orgánů ke kódování a odesílání zpráv pro své svazky a útvary.

Tyto metody vyplývají ze současných technických možností a racionalizačních prvků lze vidět spíše v organizačních opatřeních. Ne vždy však dosažená úroveň je dostatečná, jako např. aktivace pásma jaderných zátarasů, vytvoření složité hydrotechnické situace při příchodu k vodní překážce apod., je nutné dosáhnout přednostního doručení potřebných údajů cestou VČ spojení nebo využitím rádiové sítě velitele.

Perspektiva mechanizace a automatizace práce ženijních štábů a velení ženijnímu vojsku

Mechanizace a automatizace velení a řízení musí být řízena centrálně a komplexně v celém armádním organismu a v souladu s tím i ženijnímu vojsku, kde budou jen určité zvláštnosti. Domnívám se, že první kroky v tomto směru bude nutné učinit na zdokonalení metod přenášení informací v ženijním vojsku, které jsou již známy. Vzhledem ke značné potřebě řešení technických a technicko-organizačních problémů je možné účelně využívat „metodu kritické cesty“. Vzhledem k tomu, že je to metoda velmi přesná a maximálně úsporná, je časově náročná a přímo ji lze využít jen na úkoly, jež se budou plnit za několik hodin. Pro rychlou zásadní orientaci by plně dostačovala vyřešená schémata kritické cesty několika typických možností řešení jednoho úkolu (např. stavby mostu přes širokou vodní

překážku, možnosti zatarasování a ženijních úprav terénu při odražení protiztečí a protiúderů apod.) a tato by se použila vždy na podmínky přibližně stejné.

V perspektivě je nutné počítat i s využitím samočinných počítačů, zejména na složité technické propočty ničení hydrotechnických zařízení, výpočet účinků a času příchodu devastační přívalové vlny a stanovení optimálních podmínek pro násilný přechod, výpočet kombinovaných účinků pásem jaderných min apod. Stejně tak potřeba zároveň se zaváděním televize do systému řízení a velení, počítat s jejím začleněním i do štábů ženijních a pontonových svazků a útvarů, aby zprávy z přeprav a z činnosti skupin zneškodňování jaderných min byly na jednotlivých stupních velení okamžitě k dispozici.

Současný stav prostředků racionalizace dává jen omezené možnosti jejich využití v práci ženijních štábů i při velení a řízení ženijních prvků bojové sestavy. Přesto však některými organizačními opatřeními a využitím dostupných metod a prostředků lze dosáhnout značného pokroku v této oblasti a snížit napjatost mezi potřebami a možnostmi.